



VENDIMI DHE GJETJET

Data e miratimit: 12 shkurt 2020

Numri i lëndës. 2016-13

Miomir Krivokapić

kundër

EULEX-it

Paneli për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut i mbledhur më 12 shkurt 2020, ku të pranishëm ishin anëtarët e paraqitur në vijim:

Z. Guénaél METTRAUX, kryesues

Znj. Anna BEDNAREK, anëtare

Znj. Anna AUTIO, anëtare

Ndihmuar nga

Z. Ronald HOOGHIEMSTRA, zyrtar ligjor

Pas shqyrtimit të ankesës së lartpërmendur, e cila është dorëzuar në përputhje me Veprimin e Përbashkët të Këshillit 2008/124/CFSP të datës 4 shkurt 2008, Konceptin Llogaridhënës të EULEX-it të datës 29 tetor 2009 për themelimin e Panelit për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut dhe Rregullores së Punës së Panelit e ndryshuar për herë të fundi më 11 dhjetor 2019,

Pas shqyrtimit, vendos si në vijim:

I. PROCEDURAT PARA PANELIT

1. Ankesa për këtë rast është regjistruar në Panel më 30 qershor 2016.
2. Me anë të shkresës të datës 1 korrik 2016, Paneli e ka informuar Misionin se ky rast është regjistruar në Panel.
3. Më 28 qershor 2017, Paneli i ka kërkuar këtij dhe ankuesve të tjerë që të japin informata shtesë lidhur me ankesat e tyre. Ankuesi fillimisht është përgjigjur nëpërmjet përfaqësuesit të familjeve serbe të Qendrës Burimore për Personat e Pagjetur (QBPP), OJQ me seli në Prishtinë, se nuk kishte informata tjera në lidhje me këtë rast.

4. Më 20 shtator dhe 17 tetor 2017, Paneli i ka dërguar edhe dy kërkesa tjera për informata shitesë përmes përfaqësuesit të QBPP.
5. Më 20 tetor 2017, Paneli e ka pranuar një përgjigje nëpërmjet përfaqësuesit të QBPP ku janë ofruar informata shitesë në lidhje me këtë rast.
6. Më 8 dhjetor 2017, Paneli ia ka dërguar një deklaratë të fakteve dhe pyetjeve shëfës së Misionit (SHM) EULEX-i Kosovë, duke i kërkuar këtij Misioni që t'i parashtrojë përgjigjet dhe komentet me shkrim të tij lidhur me këto ankesa jo më vonë se më 26 janar 2018.
7. Përmes letrës së datës 17 janar 2019, nga ky Mision ishte kërkuar përsëri që të japë përgjigje në pyetjet deri më 16 shkurt 2019.
8. Përmes letrës së datës 8 prill 2019, nga ky Mision ishte kërkuar që të bëjë me dije se kur do të jetë në gjendje t'i jep përgjigjet në pyetjet, si dhe edhe një herë i është bërë thirrje që të përgjigjej sa më shpejtë të ishte e mundur.
9. Vlerësimet e ShM-së më në fund u pranuan më 26 qershor 2019.
10. Përmes letrës së datës 24 korrik 2019, vlerësimet e ShM-së i janë komunikuar ankuesit, ndërsa nga ai ishte kërkuar që të përgjigjej ndaj parashtimeve të Misionit nëse donte ta bënte këtë. Nga ankuesi nuk është pranuar asnjë parashtresë tjetër.
11. Më 11 shtator 2019, Paneli e ka shpallur lëndën të pranueshme në lidhje me nenet 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut <https://hrrp.eu/docs/decisions/2019-09-11%20Admissibility%20Decision%202016-13%20signed.pdf>.
12. Në atë vendim, Paneli ka kërkuar nga palët që t'i adresojnë çështjet e më poshtme:

i. Për Misionin:

1. Çfarë hapi (hapash), nëse ka pasur, ishin ndërmarrë nga Misioni apo ndonjë nga organet e tij për ta hetuar këtë rast?
2. A ka ndërmarrë Misioni ndonjë hap për t'i kontaktuar apo ofruar informata të afërmve të z. Krivokapić lidhur me këtë rast? Nëse po, cilat hapa?
3. Nëse ka ndonjë, çfarë është në gjendje të bëjë ky Mision në mënyrë që të sigurojë që autoritetet vendore t'i përmbushin detyrimet e tyre ndaj të drejtave të njeriut në lidhje me ankuesin?
4. Në letrën tuaj të datës 26 qershor 2019 (faqe 8), thuhet se sipas të dhënave tuaja ky mision nuk ka qenë i përfshirë në hetimin e zhdukjes së z. Arsenije Krivokapić.

a. Pse nuk e ka hetuar Misioni këtë rast?

- b. Kur ishte marrë ky vendim?
 - c. A i ishte komunikuar ai të afërmeve të z. Krivokapić?
5. A u është dhënë autoriteteve vendore dosja e lëndës lidhur me rastin e z. Arsenije Krivokapić? Nëse po, kur? Nëse jo, pse?
 6. Në parashtresat tuaja të datës 26 qershor 2019, ju e keni diskutuar një raport ante-mortem të vitit 2008 të përgatitur nga një zyrtar policor i UNMIK-ut. Ju më tej theksoni (fq. 4 e letrës suaj) se ky dokument nuk i ishte përcjellë PSRK-së për vlerësim. Ju lutemi tregoni se cili organ i Misionit e kishte pranuar atë dokument nga UNMIK-u? Po ashtu, ju lutemi tregoni pse nuk i ishte përcjellë ai PSRK-së?
 7. A ka bërë shkelje apo a ka kontribuar Misioni në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas Neneve 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës? Nëse po, në çfarë mënyre?

ii. Për ankuesin:

1. Çfarë kontakti, nëse ka ndonjë, keni pasur ju me Misionin EULEX Mision apo me përfaqësuesit e tij?
2. A jeni në dijeni për ndonjë përpjekje nga autoritetet vendore për ta hetuar këtë rast?
3. A ka bërë shkelje apo a ka kontribuar Misioni në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas Neneve 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës? Nëse po, në çfarë mënyre?
4. Cilat janë pasojat personale, financiare, ligjore dhe emocionale që lidhen me zhdukjen e të afërmit tuaj?

Nga palët ishte kërkuar që t'i ofronin përgjigjet e tyre ndaj këtyre pyetjeve, nëse do kishin ndonjë, jo më vonë se më 11 nëntor 2019.

13. Më 9 tetor 2019, Misioni ka kërkuar zgjatjen e afatit për parashtrimin e përgjigjeve të tij ndaj pyetjeve të Panelit. Misionit i është lejuar zgjatja e afatit deri më 11 dhjetor 2019.
14. Ankuesi nuk e ka shfrytëzuar mundësinë për të bërë parashtresa të tjera.
15. Më 6 dhjetor 2019, Misioni i ka parashtruar përgjigjet ndaj pyetjeve të Panelit.

II. FAKTET

16. Faktet e këtij rasti, ashtu siç shihen nga ankesa, mund të përmbliidhen si në vijim.

17. Më 13 shtator 1999 rreth orës 19.00, Arsenije Krivokapić, babai i ankuesit, Miomir Krivokapić, ishte parë duke ecur në drejtim të Mahallën e boshnjakëve, Mitrovicë. Ai ishte zhdukur menjëherë pas kësaj dhe më nuk ishte parë.
18. Ankuesi thotë se ai e kishte raportuar zhdukjen e babait të tij në Komitetin Ndërkombëtar të Kryqit të Kuq (KNKK), në KFOR dhe në UNMIK në kohën e zhdukjes. Më vonë ai e kishte raportuar këtë çështje edhe në EULEX Kosovë.
19. Më 17 shtator 1999, KNKK e kishte hapur një kërkesë për gjurmim për Arsenije Krivokapić-in.
20. Ankuesi thotë se ai dhe as familja e tij nuk kanë dëgjuar më asgjë nga këto autoritete lidhur me babanë e tij prej kohës kur u raportua zhdukja e tij.
21. Më 20 prill 2000, Zorka Krivokapic, bashkëshortja e Arsenije Krivokapić, e ka dhënë një deklaratë për zhdukjen e bashkëshortit të saj para një gjyqtari hetues në Gjykatën komunale të Mitrovicës. Në dy raste të më pasme, më 19 maj 2000 dhe 29 qershor 2002, ajo kishte bërë deklarata plotësuese në Departamentin e Krimeve të Policisë në Mitrovicë.

III. PARASHTRESAT E PALËVE

Ankuesi

22. Siç përmbledhet më lart, ankuesi pretendon se gjatë ushtrimit të mandatit të tij ekzekutiv, EULEX-i Kosovë duhet ta kishte hetuar zhdukjen e babait të tij dhe ka dështuar ta bëjë këtë në kundërshtim me të drejtat themelore të tij.

Shefi i Misionit

23. Më 26 qershor 2019, ShM-ja e ka bërë parashtresën lidhur me pranueshmërinë e këtij rasti. Disa nga këto parashtime mbesin relevante për të vendosur rreth meritave të këtij rasti nga ana e Panelit. Prandaj këto parashtime janë theksuar më poshtë.
24. Në përgjigje ndaj pyetjeve të Panelit nëse ky Mision ka qenë në dijeni për ekzistimin e këtij rasti, ky Mision thekson se në kuadër të pranim-dorëzimit të lëndëve dhe dosjeve të lëndëve nga UNMIK-u në EULEX Kosovë, ky Mision e ka pranuar një 'Raport hetimor Ante Mortem i Njesisë së Policisë të UNMIK-ut për Krimet e Luftës – Seksioni për Personat e Zhdukur' që i referohet zhdukjes së Arsenije Krivokapić që daton nga muaji shkurt 2005. Ky raport thekson se z. Krivokapić-i ishte zhdukur më 13 shtator 1999, që rasti ishte raportuar në KNKK në Beograd, që ishte hapur një dosje nga NJPZH në vitin 2002, që në atë kohë ishte e pamundur të gjendet ndonjë dëshmitar për këto ngjarje dhe se rasti duhet të mbahej 'i hapur'/'në pritje' në kuadër të Njesisë për Krime të Luftës (NJKL). Ky raport gjithashtu përmend se bashkëshortja e z. Krivokapić, e cila ishte e listuar si 'dëshmitare', nuk ka mund të kontaktohej.

25. Misioni gjithashtu i ka pranuar nga UNMIK-u disa formularë për identifikimin e viktimave me të dhënat e tij, si dhe një korrespondencë ndërmjet Stacionit të Policisë së UNMIK-ut në Mitrovicë dhe Njesisë së UNMIK-ut për Persona të Zhdukur (NJPZH) në Prishtinë në nëntor 2000 duke theksuar se zhdukja e z. Krivokapić ishte regjistruar së pari në muajin nëntor 2000.
26. Po ashtu, në mesin e dokumenteve të pranuara nga ky Mision ishte edhe një tjetër raport ante-mortem i përgatitur në një datë të paspecifikuar në vitin 2008 nga një zyrtar policor i UNMIK-ut, i cili theksonte se ky rast duhej të mbahej i hapur në kuadër të Seksionit për Ante-Mortem dhe Zhvarrosje 'në pritje të informatave tjera'. Me gjasë ky dokument nuk i është përcjellë PSRK-së për vlerësim.
27. Prandaj, sipas këtij Misioni, në kohën e pranim-dorëzimit të këtij rasti në EULEX, ky rast nuk ishte duke u hetuar në mënyrë aktive nga UNMIK-u 'për shkak të mungesës së informatave'.
28. Ky Mision nuk ka pranuar dokumente tjera lidhur me këtë rast dhe konstaton se ankuesi nuk i ka bërë me dije atij lidhur me zhdukjen e babait të tij.
29. Në përgjigje ndaj pyetjes së Panelit për këtë pikë, ky Mision e ka dhënë një sqarim të hollësishëm rreth punës komplekse, e cila ka marrë kohë për shqyrtimin, regjistrimin, ruajtjen dhe analizimin e dosjeve të pranuara nga UNMIK-u.
30. Si pjesë e transferit të tij, UNMIK-u i ka dhënë këtij Misioni disa baza të dhënave. Rasti i z. Krivokapić mbante një numër të NJPZH dhe ishte i regjistruar në bazën e të dhënave për personat e zhdukur që UNMIK-u ia kishte dorëzuar këtij Misioni.
31. Ky Mision gjithashtu ka thënë se përmbajtja e dosjeve të policisë për 'krimet e luftës' dhe për 'personat e zhdukur' nuk ishin krahasuar apo bashkuar nga ana e këtij Misioni pas dorëzimit të këtyre dosjeve. Duket që prioritet i ishte dhënë dosjeve të 'krimeve të luftës' 'në bazë të vlerësimit se një verifikim i dyanshëm të gjitha dosjeve ka kërkuar që lihet në pritje të paktën pjesërisht puna në hetimet e hapura që ishin trashëguar nga UNMIK-u'.
32. Parashtresat e këtij Misioni e kanë bërë të qartë se kategorizimi i lëndëve dhe dosjeve të lëndëve të pranuara nga UNMIK-u ishte një 'sfidë e madhe' për EULEX-in për shkak të madhësisë së kësaj çështjeje dhe papërshtatshmërisë së disa klasifikimeve të UNMIK-ut. Në kohën e dorëzimit, dosja e rastit të z. Krivokapić ishte e një 'personi të zhdukur'. Për ta adresuar këtë sfidë, EULEX-i është dashur t'i bëjë disa rishikime të dosjeve të UNMIK-ut. Ky proces i mundimshëm ishte komplikuar edhe më tej nga çështjet që kishin të bënin me personelin dhe ri-konfigurimin e këtij Misioni, gjë që ka rezultuar me mungesën e dokumenteve, raporteve apo fotografive në disa dosje të rasteve të caktuara. Po ashtu, janë bërë rishikimet e radhës të dosjeve të lëndëve në vitet 2009, 2010 dhe 2013.
33. Ky Mision gjithashtu ka theksuar se, në përgjithësi, i kishte hetuar dhe ndjekur penalisht një numër të rasteve të zhdukjeve të detyruara 'në kuadër të rasteve të krimeve të luftës'.

34. Megjithatë, sipas regjistrave të EULEX-it, 'nuk ka pasur përfshirje të këtij Misioni në hetimin e zhdukjes së z. Arsenije Krivokapić. Në veçanti, asnjë intervistim nuk del të jetë bërë nga ky Mision me dëshmitarët apo informuesit e mundshëm.
35. Misioni ka theksuar se nuk ishte në dijeni të ndonjë hetimi në proces të këtij rasti nga ana e autoriteteve vendore.
36. Parashtresat e këtij Misioni kanë bërë të ditur se ai nuk e kishte ndërmarrë asnjë hap për t'i kontaktuar apo informuar të afërmit e z. Krivokapić lidhur me ndonjë aspekt të këtij rasti.
37. Më 21 gusht 2019, Paneli ka kërkuar sqarime nga Misioni nëse ndonjë dosje e këtij rastit i ishte përcjellur autoriteteve vendore të Kosovës në kohën e tranzicionit të këtij Misioni në qershor të vitit 2018.
38. Në përgjigje, përmes postës elektronike të datës 23 gusht 2019, ky Mision ka sqaruar se

'të gjitha dokumentet e përmendura në përgjigjet e EULEX-it të datës 26 qershor 2019 ishin transferuar tek autoritetet vendore si pjesë e procesit të pranim-dorëzimi. Me sa kuptojmë ne ky rast ishte transferuar si dosje e personit të zhdukur.'

39. Më 6 dhjetor 2019, Misioni i dërgoi parashtresat e tij lidhur me meritat e e këtij rasti. Në pyetjen se çfarë hapash i kishte ndërmarrë ky Misioni apc organet e tij për hetimin e këtij rasti, Misioni ka theksuar se ata nuk e kishin hetuar këtë rast.
40. Madje Misioni nuk kishte marrë asnjë hap për t'i kontaktuar të afërmit e personit të zhdukur.
41. Në pyetjen se çfarë, nëse ka pasur, ka qenë Misioni në gjendje të bënte për të siguruar që autoritetet vendore t'i përmbushin obligimet e tyre ndaj të drejtave të njeriut në lidhje me palën ankuese, Misioni e ka theksuar angazhimin e vazhdueshëm të tij nëpërmjet Institutit të Mjekësisë Ligjore të Kosovës dhe e ka shprehur gatishmërinë e tij për të ndihmuar po që se ndonjë informatë përkatëse i vihet në dispozicion. Misioni, gjithashtu, në përgjithësi i ka theksuar aktivitetet monitoruese të tij dhe krijimin e një baze të dhënash për këto raste si indikacione për përkrahjen dhe angazhimin e vazhdueshëm të tij me autoritetet vendore. Po ashtu, Misioni e ka nënvizuar përfshirjen e tij në trajnimin e akterëve vendas lidhur me hetimet dhe menaxhimin e rasteve. Misioni ka shtuar se këto përpjekje do të vazhdojnë përgjatë pjesës së mbetur të mandatit të këtij Misioni, përderisa "e kupton që këto aktivitetet në asnjë mënyrë nuk mund ta zbusin dhimbjen e palës ankuese dhe nuk i plotësojnë kërkesat e tij për drejtësi".
42. Në pyetjen se pse asnjëherë nuk është interesuar që ta hetojë këtë rast, Misioni e ka dhënë sqarimin e më poshtëm, të cilin Paneli e citon në tërësi:

"Asnjëherë nuk është marrë ndonjë vendim formal për të mos e hetuar këtë rast të veçantë të zhdukjes. Burimet e EULEX-it Kosovë nuk ishin të pakufizuara dhe

do të kishte qenë e paarsyeshme dhe joefektive që në të njëjtën kohë të hetoheshin të gjitha rastet e krimeve të luftës dhe krimeve tjera të rënda të lidhura me konfliktin; prandaj, Misioni është dashur që domosdoshmërisht t'i prioritetizojë disa raste karshi të tjerave. Mos-hetimi i këtij rasti ishte pasojë e vendimit të Misionit për t'i dhënë përparësi "dosjeve të krimeve të luftës" karshi "dosjeve të personave të pagjetur".

Misioni, gjithashtu e ka theksuar një numër të rasteve dhe resurseve të kufizuara për të sqaruar se një numër i madh i rasteve kishin mbetur në një "paqartësi ligjore".

43. Misioni ka sqaruar se një raport *ante-mortem* i UNMIK-ut i vitit 2008 nuk ishte transferuar nga Njësia e EULEX-it për Hetimin e Krimeve të Luftës tek PSRK-ja "për shkak se ishte vlerësuar që informatat që ishin aty ishin të pamjaftueshme për t'iu mundësuar organeve të ndjekjes që të mermin një vendim lidhur me këto raste".
44. Në përgjigje ndaj pyetjes së Panelit nëse Misioni kishte shkelur të drejtat themelore të palës ankuese, ky Mision i ka përmendur parashtresat e mëparshme të tij dhe ka thënë se ai nuk mund të mbahet përgjegjës për shkeljen e këtyre të drejtave. Në veçanti, Misioni nuk e mohon faktin se do të kishte qenë kompetent për t'i hetuar këto raste, por konteksti dhe rrethanat, në veçanti pesha e kësaj detyre, burimet e kufizuara dhe koha në dispozicion, gjendja jo e mirë e dosjeve të UNMIK-ut, të gjitha këto ia bënë të pamundur Misioni që t'i hetonte të gjitha këto raste.
45. Megjithatë Misioni e pranoj se kishte disa mangësi lidhur me angazhimet e tij për t'i menaxhuar pritshmëritë dhe që të bënte më shumë përpjekje komunikuese me komunitetet përkatëse.
46. Misioni, gjithashtu, tha se të gjitha dokumentet që i kishte në posedim përkitazi me këtë rast tanimë i janë dhënë autoriteteve kompetente vendore.

Përgjigja e ankuesit

47. Ankuesi nuk e ka shfrytëzuar mundësinë për të bërë parashtime shtesë lidhur me meritat e këtij rasti.

IV. SHQYRTIMET

"Zhdukja me forcë" si shkelje e rëndë e të drejtave themelore të viktimave

48. Praktika e zhdukjes me forcë është një nga shkeljet më flagrante të drejtave të njeriut. Aty nuk përfshihet shkelja e vetëm një të drejte, por e shumë të drejtave, duke përfshirë në shumë raste, shkeljen e të drejtës për të vërtetën, të drejtës e njohjes si person para ligjit, të drejtën për liri dhe siguri të personit dhe të drejtën për të mos iu nënshtruar torturës dhe trajtimit ose dënimit tjetër mizor, çnjerëzor ose poshtërues, të drejtën për një zgjidhje efektive dhe një veprim i tillë cenon ose përbën kërcënim të rëndë për të drejtën për jetë. *Shih, p.sh., Sadiku-Syla kundër EULEX-it, 2014-34, Vendimi dhe Gjetjet, 19 tetor 2016, par. 33; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-*

28, 11 Shtator 2019, par. 61; Deklarata për Mbrojtjen e të Gjithë Personave nga Zhdukja me forcë (A/RES/47/133, 18 dhjetor 1992).

49. Çfarë është në veçanti e rëndësishme në atë kontekst është e drejta e ankuesit për të vërtetën, d.m.th. e drejta e viktimave për të ditur se çfarë ka ndodhur me të afërmit e tyre dhe rrethanat në të cilat ata janë zhdukur. Shih, në përgjithësi, *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 62; *Desanka dhe Zoran Stanisić kundër EULEX-it*, 2012-22, 11 nëntor 2015, par. 67; Shih edhe *El-Masri v Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë*, Aplikacioni nr. 39630/09, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 12 dhjetor 2012, par. 191-193; *Orhan kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 25656/94, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 18 qershor 2002, par. 358; *Imakayeva kundër Rosisë*, Aplikacioni nr. 7615/02, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 9 nëntor 2006, par. 164; *Velásquez Rodríguez kundër Hondurasit*, aktgjykimi i datës 29 korrik 1988, par. 181; *Heliodoro Portugal kundër Panamasë*, aktgjykimi i datës 12 gusht 2008, par. 244; *Anzualdo Castro kundër Perusë*, aktgjykimi i datës 22 shtator 2009, par. 116-118; *Komenti i përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë*, Raporti i Grupit Punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010, në veçanti, par. 1, Dokumenti A/HRC/16/48; *Lista e parimeve për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut përmes veprimeve për të luftuar mos-ndëshkueshmërinë (E/CN.4/2005/102/Add.1)*, në veçanti, parimet 2-4; dhe, gjithashtu, *Konventa ndërkombëtare për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukja me forcë, e miratuar më 20 dhjetor 2006*, në veçanti, *Preambula dhe neni 24 (2)*; dhe, për një ilustrim, *rasti i Gudiel Alvarez dhe të tjerë ("Diario Militar") kundër Guatemalës*, Aktgjykimi i datës 20.11.2012; *Meritat, reparacionet dhe shpenzimet*, par. 301 (dhe referencat e cituara).
50. Për pothuajse dy dekada, ankuesi ka jetuar me pasiguri rreth fatit të babait të tij, se çka i kishte ndodhur dhe në çfarë rrethanash ishte zhdukur. Vuajtjet psikologjike nga kjo janë tejet të rënda. Ato janë gjithmonë të pranishme. Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 63; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 to 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, par. 78; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, par. 35 dhe 42. Shih edhe, në kontekstin e nenit 3, GJEDNJ, *Kurt kundër Turqisë*, aktgjykimi i datës 25 maj 1998, Raportet e aktgjyimeve dhe të vendimeve 1998- III, par.130-34; *Khadzhaliyev dhe të tjerët kundër Rosisë*, Aplikacioni nr. 3013/04, aktgjykimi i datës 6 nëntor 2008, par. 120-121; *Timurtas kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 23531/94, Aktgjykimi i datës 13 qershor 2000, par. 95; Rezoluta nr. 828 e vitit 1984, paragrafi 3 (Asambleja parlamentare e Këshillit të Evropës); dhe *Komenti i përgjithshëm për nenin 17 të Deklaratës*, Raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme 2000. Dokumenti E/CN.4/2001/68 (referimi dhe komentimi për nenin 17(1) të Deklaratës për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukjet me forcë).
51. Natyra e vazhdueshme e shkeljes së të drejtave të përfshira në këtë praktikë e shpjegon se detyra e autoriteteve kompetente për hetimin e këtyre rasteve është obligim urgjent dhe i rëndësishëm i cili mund të lihet mënjane apo vonohet vetëm në rrethanat më të kufizuara. Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 64.

52. E drejta për të vërtetën në lidhje me shkeljet e të drejtave të njeriut nuk është vetëm e drejtë individuale. Ajo gjithashtu është e drejtë kolektive, që shërben për ruajtjen e kujtimit në nivel të shoqërisë dhe vepron si mbrojtje kundër përsëritjes së shkeljeve. Shih *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë, Raporti i Grupit Punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010, në veçanti, par. 1*, Dokumenti A/HRC/16/48; Preambula. Në kontekstin e pas konfliktit në Kosovë, hetimet e zhdukjeve me forcë është dashur që të kontribuonin – dhe duhet të vazhdojnë të kontribuojnë – për promovimin e të vërtetës, për kujtesën kolektive të shkeljeve të tilla të drejtave të njeriut, dhe për të siguruar mos përsëritjen e tyre.
53. Kur është fjala për hetimin e rasteve të zhdukjeve me forcë, hetimet duhet të fillohen sa më parë që është e mundur dhe vonesat duhet të shmangen sa më shumë që është e mundur. Kjo jo vetëm për shkak të efektit të pasigurisë tek familjarët e mbijetuar, por edhe për shkak se provat do të zhduken apo të humbën dhe kujtesa do të zbehet. Vonesat e hetimeve kështu do të kenë ndikim negativ tek mundësia që hetimet të gjejnë rrethanat në të cilat personi është zhdukur dhe që fajtorët të sillen para drejtësisë. Për ilustrime të aplikimit të kësaj garancie në kontekste të ndryshme, shih në përgjithësi: *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 65; *Gürtekin dhe të tjerët kundër Qiprsë*, Vendimi i GJEDNj-së për mos pranueshmërinë i datës 11 mars 2014; *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC]*, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GJEDNj i datës 7 korrik 2011; *Jaloud kundër Holandës [GC]*, Aplikacioni nr. 47708/08, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 20 nëntor 2011; *Jelić kundër Kroacisë*, Aplikacioni nr. 57856/11, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 12 qershor 2014; *B. dhe të tjerët kundër Kroacisë*, Aplikacioni nr. 71593/11, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 18 qershor 2015; *Palić kundër Bosnje dhe Hercegovinës*, Aplikacioni nr. 4704/04, Aktgjykimi i GJEDNj i datës 15 shkurt 2011; *Lejla Fazlić dhe të tjerët kundër Bosnje dhe Hercegovinës dhe 4 të tjerë*, Aplikacionet nr. 66758/09, 66762/09, 7965/10, 9149/10 dhe 12451/10, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 3 qershor 2014; *Mujkanović dhe të tjerë kundër Bosnje dhe Hercegovinës*, Aplikacionet nr. 47063/08 dhe të tjerë, Vendimi i GJEDNj-së për mospranueshmërinë i datës 3 qershor 2014; *Nježić dhe Štimac kundër Kroacisë*, Aplikacioni nr. 29823/13, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 9 prill 2015.

Detyrat dhe obligimet e autoriteteve në lidhje me aktet e zhdukjeve me forcë

54. Veprimet e prokurorëve dhe policisë së EULEX-it përbëjnë pjesë të mandatit ekzekutiv të EULEX-it Kosovë në sektorët e drejtësisë, policisë dhe doganës. Si të tillë, ata hyjnë në fushëveprimin e mandatit të Panelit (shih, për shembull, *K deri T kundër EULEX-it*, 2013-05 deri 2013-14, 21 prill 2015, par. 43; *Krlić kundër EULEX-it*, 2012-21, 26 gusht 2014, par. 23; *Y kundër EULEX*, 2011-28, 15 nëntor 2012, par. 35). Ky është rasti nëse veprimet themelore në fjalë përbejnë veprim pozitiv apo dështim i fajshëm. Shih *Krlić kundër EULEX*, 26 gusht 2014, par. 25; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 48.
55. Paneli tashmë ka pasur rastin të potencojë se Misioni EULEX nuk është shtet dhe se mundësia e tij për të garantuar mbrojtjen efektive të drejtave të njeriut nuk mund të krahasohet në të gjitha aspektet përkatëse me atë që mund të pritet prej një shteti (shih vendimin e Panelit në *A, B, C, D kundër EULEX-it*, 2012-09 në 2012-12, 20 qershor

2013, paragrafi 50, *K deri T kundër EULEX-it*, cituar më lartë, paragrafi 53, shih edhe vendimin e Panelit Këshillëdhënës të UNMIK për të Drejtat e Njeriut (PKDNj) në lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, paragrafi 35; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 49).

56. Pritshmëritë e vëna mbi mundësinë e EULEX-it për hetimin dhe zgjidhjen e rasteve penale të ndërlikuara duhet të jenë realiste dhe të mos i vënë EULEX-it obligime joproporcionale të cilat mandati dhe burimet e tij në mënyrë të arsyeshme nuk mund të priten të përmbushin (*L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 43 dhe 45, dhe referimet e tij te: vendimi i Panelit për *A,B,C,D kundër EULEX-it*, 2012- 09 deri 2012-12, 20 qershor 2013, para 50; *K deri T kundër EULEX-it*, 2013-05 deri 2013-14, 21 prill 2015, par. 53; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, par. 35-37; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 deri në 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, par. 72-74; shih edhe vendimin e PKDNj-së për lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, par. 35 dhe par. 70-71).
57. Në cilindo rast, është e paraparë që Paneli të shqyrtojë nëse ka pasur pengesa konkrete dhe të vërteta që mund të kenë rrezikuar kapacitetin e EULEX-it për të kryer hetime të menjëhershme dhe efektive për ndonjë rast. Ky vlerësim nuk ka për qëllim të arsyetojë mangësitë operationale që nuk janë të lidhura me sfida konkrete dhe të demonstrueshme. *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 44; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 50.
58. Në çdo rast, në veçanti në rastet e këtij serioziteti, autoritetet hetimore janë të parapara që të veprojnë me kujdes dhe shpejtësi të arsyeshme dhe që të investojnë burime në proporcion me nevojën dhe mundësinë për zgjidhjen e rastit. Ndonëse nuk mund të pritet që autoriteti hetimor t'i zgjidhë të gjitha rastet që paraqiten para tij, nga ai pritet që të veprojë me një kujdes, shpejtësi dhe efektshmëri që do të reflektonte peshën e çështjes që është nën hetim (*L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 46 dhe 59; shih edhe *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 16064/90 e tutje, aktgjykimi i datës 18 shtator 2009, par. 191; *Palić kundër Bosnje dhe Hercegovinës*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, par. 63; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 54).
59. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka përcaktuar një sërë parimesh të përgjithshme të cilat janë udhëzime se çka kërkon dhe pret e drejta për të drejtat e njeriut nga hetimet efektive për pretendimet e shkeljes së të drejtave nga neni 2 i Konventës Evropiane (*Mustafa Tunç dhe Fecire Tunç kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 24014/05, Aktgjykimi, 14 prill 2015 (salla e madhe), par. 169ff):

“169. ... Hetimet duhet të jenë, *inter alia*, të plotë, të paanshme dhe të kryera me kujdes (shih *McCann dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 27 shtator 1995, §§ 161-163, seria A nr. 324).

170. Forma e hetimit që ky obligim e kërkon dallon varësisht prej natyrës së cenimit së jetës: ndonëse hetimi penal është në përgjithësi i nevojshëm kur vdekja shkaktohet me qëllim, procedurat civile apo edhe disiplinore mund të plotësojnë

këtë kriter kur vdekja ndodh si rezultat i neglizhencës (shih, *inter alia*, *Calvelli dhe Ciglio kundër Italisë*, cituar më lartë, § 51; *Mastromatteo kundër Italisë* [GC], nr. [37703/97](#), § 90, KEDNJ 2002-VIII; dhe *Vo kundër Francës*, cituar më lartë, § 90) Duke i kërkuar shtetit që të ndërmerr hapa të duhur për ruajtjen e jetës së atyre nën juridiksionin e tij, neni 2 shqipton detyrim mbi atë shtet që të sigurojë të drejtën për jetë përmes caktimit të dispozitave të drejtës penale për pengimin e kryerjes së veprave kundër personit, të mbështetura me makinerinë e zbatimit të ligjit për parandalimin, ndalimin dhe ndëshkimin e shkeljeve të atyre dispozitave. Ky obligim kërkon me nënkuptim se duhet të ekzistojë njëfarë forme e hetimeve zyrtare efektive kur ka arsye për të besuar se ndonjë individ ka pësuar lëndime që ia kërcënojnë jetën në rrethana të dyshimta, edhe në rastet kur i dyshuari për kryerjen e sulmit fatal nuk është agjent i shtetit (shih *Menson kundër Mbretërisë së Bashkuar* (vendimi), nr. [47916/99](#), KEDNJ 2003-V; *Pereira Henriques kundër Luksemburgut*, nr. [60255/00](#), § 56, 9 maj 2006; dhe *Yotova kundër Bullgarisë*, nr. [43606/04](#), § 68, 23 tetor 2012).

172. Në mënyrë që hetimi të jetë 'efektiv' siç duhet kuptuar kjo shprehje në kontekstin e nenit 2 të Konventës, hetimi duhet të jetë adekuat (shih *Ramsahai dhe të tjerët kundër Holandës* [GC], nr. [52391/99](#), § 324, KEDNJ 2007-II). Pra, ai duhet të jep mundësinë që të shpëjë në gjetjen e fakteve dhe, kur është e mundur, në identifikimin dhe dënimin e përgjegjësve.

173. Obligimi për zhvillimin e hetimit efektiv nuk është obligim i rezultatit por i mjeteve: autoritetet duhet t'i ndërmarrin masat e arsyeshme që i kanë në dispozicion për të gjetur provat që kanë të bëjnë me rastin në fjalë (shih *Jaloud kundër Holandës* [GC], nr. [47708/08](#), § 186, KEDNJ 2014; dhe *Nachova dhe të tjerët kundër Bullgarisë* [GC], nr. [43577/98](#) dhe [43579/98](#), § 160, KEDNJ 2005-VII).

174. Autoritetet duhet të ndërmarrin secilin hap të arsyeshëm që munden për të gjetur prova në lidhje me rastin, *ndër të tjera* përfshirë deklaratat nga dëshmitarët okularë, prova forenzike dhe, kur është e mundur, autopsi që jep të dhëna të plota dhe të sakta të lëndimeve dhe një analizë objektive të konstatimeve klinike, përfshirë shkaktarin e vdekjes. Çdo mangësi të hetimit që e rrezikon mundësinë e tyre për të gjetur shkaktarin e vdekjes apo personin përgjegjës do të rrezikojë që ky standard të mos përmbushet (shih *Giuliani dhe Gaggio kundër Italisë* [GC], nr. [23458/02](#), § 301, KEDNJ 2011).

175. Në veçanti, konkluzionet që dalin nga hetimi duhet të bazohen në analiza të plota, objektive dhe të paanshme të gjithë elementëve relevantë. Mos ndjekja e një vije të qartë të hulumtimeve rrezikon në masë vendimtare mundësinë e hetimit për të zbuluar rrethanat e rastit dhe, aty ku është e mundur, identifikimin e përgjegjësve (shih *Kolevi kundër Bullgarisë*, nr. [1108/02](#), § 201, 5 nëntor 2009).

176. Megjithatë, natyra dhe shkalla e inspektimit që e përmbushë pragun minimal të efektivitetit të hetimit varen nga rrethanat e rastit të caktuar. Është e pamundur që llojllojshmëria e situatave që mund të ndodhin të reduktohet me një listë kontrolluese të thjeshtë të veprimeve të hetimit apo me kritere të tjera të thjeshtësuara (shih *Tanrikulu kundër Turqisë* [GC], nr. [23763/94](#), §§ 101-110, KEDNJ 1999-IV; dhe *Velikova kundër Bullgarisë*, nr. [41488/98](#), § 80, KEDNJ 2000-VI).

177. Më tej, personat përgjegjës për hetimet duhet të jenë të pavarur nga kushdo që është i implikuar apo që ka gjasa të jetë i implikuar në incidentet. Kjo nënkupton mungesën e lidhjes hierarkike apo institucionale por edhe pavarësinë praktike (Shih *Anguelova kundër Bullgarisë*, nr. [38361/97](#), § 138, KEDNJ 2002-IV).

178. Kriteri i shpejtësisë dhe i përshpejtimit të arsyeshëm është i nënkuptueshëm në këtë kontekst (shih *Al-Skeini dhe të tjerët*, cituar më lartë, § 167).

179. Përveç kësaj, hetimi duhet të jetë i qasshëm për familjarët e viktimës në masën e nevojshme për ruajtjen e interesave të tyre legjitime. Gjithashtu duhet të ekzistojë elementi i mjaftueshëm i inspektimit publik të hetimit, shkalla e së cilit mund të ndryshojë prej rastit në rast (shih *Hugh Jordan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. [24746/94](#), § 109, KEDNj 2001-III). Qasja e kërkuar e qytetarëve apo e të afërmve të viktimës, megjithatë, mund të parashihet në faza të tjera të procedurës (shih, në mesin e autoriteteve të tjera, *Giuliani dhe Gaggio*, cituar më lartë, § 304; dhe *McKerr kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. [28883/95](#), § 129, KEDNj 2001-III).

180. Neni 2 nuk shqipton detyrim mbi autoritetet hetimore që ato të përmbushin secilën kërkesë për ndonjë masë të caktuar hetimore të bërë nga ndonjë familjar përgjatë zhvillimit të hetimeve (shih *Ramsahai dhe të tjerët*, cituar më lartë, § 348; dhe *Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë*, nr. [64301/01](#), § 113, 1 dhjetor 2009).

181. Pyetja se nëse ndonjë hetim ka qenë mjaftueshëm efektiv duhet të vlerësohet në bazë të gjitha fakteve relevante dhe duke i pasur parasysh realitetet praktike të punës hetimore (shih *Dobriyeva dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. [18407/10](#), § 72, 19 dhjetor 2013; dhe *Qendra për burime juridike në emër të Valentin Câmpeanu kundër Rumanisë* [GC], nr. [47848/08](#), § 147, 17 korrik 2014)."

60. Gjykata Evropiane ka theksuar një element tjetër të rëndësishëm të hetimeve në përputhshmëri me të drejtat e njeriut, përkatësisht, nevojën që autoritetet hetimore të kërkojnë ndihmën dhe bashkëpunimin e autoriteteve të tjera nëse dhe kurdo që këto të fundit mund të kenë në posedim informata dhe/apo burime relevante për përpjekjet e tyre për zhvillimin e hetimeve efektive. Në përgjithësi shih *rastin Güzelyurtlu dhe të tjerët kundër Qiprsë dhe Turqisë*, Aplikacioni nr. 36925/07, *Aktgjykimi*, 29 janar 2019, par. 229 dhe 232-233.
61. Zotimi për, dhe lidhja e pa kompromis, me ato standarde është veçanërisht e rëndësishme për një mision të sundimit të ligjit, siç është EULEX-i Kosovë, i cili ka për qëllim të shërbejë si shembull i zotimit të shoqërisë për përfundimin e mos ndëshkueshmërisë dhe ngritjes së ndjenjës së llogaridhënies tek ajo për shkeljet e rënda të drejtave. Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 55. Çfarëdo standardi që nuk e përfshinë standardin e cekur më lartë do të rrezikonte krijimin e një ndjenje të pranimit në heshtje të mos ndëshkueshmërisë dhe mospërfilljes së kërkesës së viktimave për drejtësi dhe llogaridhënie (*S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 55; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 46; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016, par. 37; Shih edhe *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 16064/90 dhe të tjerë, aktgjykimi i datës 18 shtator 2009, par. 191; *Palić kundër Bosnje dhe Hercegovinës*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, par. 63; vendimi i P-KDNj-së për lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, par. 80).
62. Po ashtu duhet të theksohet për qëllimet aktuale se të drejtat që janë temë e ankesës aktuale janë në mesin e të drejtave më të rëndësishme të drejtave themelore. Ato prekin interesat thelbësore të viktimave të supozuara dhe duhet të garantohen në të gjitha rrethanat. Praktika e zhdukjeve me forcë përbënë shkelje flagrante të këtyre të drejtave. Ndër të tjera kjo reflektohet në faktin se praktika e "zhdukjeve me forcë" tani

konsiderohet dhe karakterizohet si krim kundër njerëzimit, në veçanti, në Statutin e Gjykatës Penale Ndërkombëtare (Statuti i Romës, neni 7(1)(i)) dhe Ligjin për Dhomat e Specializuara dhe Zyrës së Prokurorit të Specializuar (Ligji nr. 05/L-053) (neni 13(1)(i)). Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 59.

63. Implikimet e ndryshimeve të mandatit të Misionit pas mbylljes në qershor 2018 dhe implikimet e tij për qëllime të këtij rasti janë të trajtuara shkurtimisht në vazhdim.

Rastet e “zhdukjeve me forcë” në kontekstin e mandatit të Misionit

64. ShM-ja nuk e konteston se Misioni ka qenë kompetent për hetimin e këtij rasti dhe ka mundur ta bënte atë gjatë ushtrimit të kompetencave të tij juridiksionale.
65. Paneli tanimë ka përcaktuar se ky lloj i rasteve bie në kuadër të mandatit ekzekutiv dhe kompetencave hetimore/prokuroriale të Misionit. Shih p.sh. *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015; *Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019.
66. Kur aktet, si zhdukjet me forcë, kryhen në kontekstin e përgjithshëm të konfliktit të armatosur, siç ka ndodhur në këtë rast, veprimi në fjalë ka mundësi të cilësohet si krim lufte, krim kundër njerëzimit apo krim mbi baza etnike, për të cilat Misioni ka pasur kompetencë juridiksionale specifike dhe direkte sipas mandatit në fuqi atë kohë. Shih, në përgjithësi, neni 3 (d) i veprimit të përbashkët të Këshillit. Shih edhe *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, 19 tetor 2016, par. 44-46. Në rastin *D.W. dhe të tjerë*, Paneli theksoi si në vijim në lidhje me këtë çështje:

‘ka ekzistuar mundësia e vërtetë që ato krime dhe shkeljet pasuese të drejtave janë bazuar në përkatësi etnike apo fetare, duke u shtrirë kështu në territorin juridiksional për të cilin Misioni ka pasur kompetenca. Në një mjedis pas konfliktit ku raportet etnike dhe fetare ende mund të jenë të tensionuara dhe të brishta, këto raste qartazi janë prioritete hetimore.’

Shih *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., dhe I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 to 2014-17, 19 tetor 2016, par. 83 e tutje, në veçanti par. 85.

67. Hetimi i këtyre llojeve të rasteve jo vetëm se ka qenë pjesë e mandatit të Misionit, por ka qenë edhe element thelbësor dhe esencial i tij. Në rastin *L.O. kundër EULEX-it*, Paneli theksoi se –

‘mund të ketë pak kontestim se hetimi i fatit të zhdukurve – pavarësisht përkatësisë fetare apo etnike – duhet të jetë dhe duhet të mbetet prioritet operacional për EULEX-in si Misioni i sundimit të ligjit, për çka ai duhet të pajiset me burime adekuate’

L.O. kundër EULEX-it, lënda nr. 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 47. Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019.

68. Shqyrtimet e mësipërme do të shërbejnë për vlerësimin e veprimeve të bëra nga ky Mision në lidhje me këtë rast në frymën e mandatit të përgjithshëm të tij dhe obligimeve të tij për të drejtat e njeriut.

Rrethanat në të cilat Misioni është dashur t'i përmbushë përgjegjësitë e veta për të drejtat e njeriut

69. Për arsyet e dhëna më lartë, Misioni nuk duhet të vlerësohet kundrejt standardeve të përsosmërisë. Atë kohë Misioni është ballafaquar me një mjedis sfidues të pas konfliktit. Burimet e tij ishin të kufizuara dhe, në disa aspekte, ato ishin joadekuate për detyrën dhe pritshmëritë. Kjo ka bërë që Misioni të bëjë zgjedhje dhe të prioritzojë përpjekje të caktuara kundrejt të tjerave.
70. Më tej, mënyra në të cilën UNMIK-u i ka ndërmarrë përpjekjet e veta hetimore dhe mënyra në të cilën ai i ka transferuar dosjet e veta te EULEX-i ka bërë që puna e Misionit të ndërlidhet në masë të madhe. Si reagim, Misioni ka investuar kohë, burime dhe energji për shqyrtimin e regjistrave dhe për përpjekjet për t'i qartësuar ato. Për këto përpjekje, Misioni duhet të përgëzohet.
71. Në vlerësimin e kësaj ankese, Paneli ka marrë parasysh vështirësitë në hetimin e krimeve të ndërlidhura me luftën në një shoqëri pas konflikti siç është Kosova (*L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, 11 nëntor 2015, par. 44 dhe referencat e cituara aty; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 51; Shih edhe *Palić kundër Bosnje dhe Hercegovinës*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, par. 70; dhe vendimi i PKDNJ për lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, cituar më lartë, par. 44 dhe 62 e *tutje*).
72. Ato vështirësi, megjithatë, nuk duhet të shërbejnë për të kamufluar apo arsyetuar dështimet e hetimeve të cilat nuk janë të lidhura në asnjë mënyrë kuptimplote me vështirësitë e cekura. Andaj, Paneli do të vlerësojë në çdo rast nëse ndonjë hap i caktuar hetimor që normalisht ka qenë i hapur për EULEX-it do të ishte bërë jopraktik për arsye që ndërlidhen me rrethanat e pas konfliktit pavarësisht atyre që kanë zhvilluar hetimin (*L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 44; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 51).
73. Një fakt që është në veçanti relevant për vlerësimin e reagimit të Misionit është ai se mundësia e tij për përmbushjen e obligimeve të tij – hetimore – është ndikuar si nga rrethanat e përgjithshme në të cilat krimet janë kryer ashtu edhe nga veprimi i UNMIK-ut pas kryerjes së atyre krimeve. Krimet e kryera në kontekstin e konfliktit të armatosur janë pothuajse gjithnjë sfidë për t'u hetuar. Sfida shpesh mbetet menjëherë pas konfliktit për shkak se provat mund të shkatërrohen dhe gatishmëria dhe mundësia e dëshmitarëve për dhënien e informatave mund të ulet në masë të konsiderueshme në një kontekst të tillë. Paneli i ka marrë parasysh mirë këto sfida me rastin e vlerësimit që

ia ka bërë reagimit të Misionit. Shih, prapë, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 52-53.

74. Paneli, po ashtu, ka marrë parasysh faktin se EULEX-i Kosovë është dashur që të ballafaqohej me trashëgiminë hetimore të UNMIK-Lt dhe të trajtojë atë. Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut i Kombeve të Bashkuara (PKDNJ) ka gjetur se UNMIK-u në shumë aspekte ka dështuar t'i përmbushë obligimet e veta për të drejtat e njeriut sa i përket viktimave të "zhdukjeve me forcë". Mbajtja e duhur, e kujdesshme dhe e organizuar e informatave rreth kryerjes së shkeljeve të tilla të rënda të drejtave është element i rëndësishëm i mbrojtës efektive të atyre të drejtave. Paneli nuk do t'ia atribuon Misionit mangësitë dhe të metat të cilat duhet t'i drejtohen UNMIK-ut. Paneli i ka marrë parasysh këto rrethana me rastin e vlerësimit të veprimeve të Misionit dhe të sfidave me të cilat është ballafaquar. *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 53.

Gjetjet rreth dështimeve të pretenduara të Misionit

75. Siç është theksuar më lartë, nuk vihet në pikëpyetje se Misioni ka punuar në rrethana të vështira për shumicën e kohës sa i përket këtij rasti. Po ashtu, është e dukshme që resurset e këtij Misioni ishin të kufizuara në llojin dhe natyrën e tyre dhe në disa aspekte joadekuate karshi pritshmërive. Gjendja dhe natyra e ç'organizuar e dosjeve të pranuar nga UNMIK-u, gjithashtu e kanë komplikuar punën e këtij Misioni.
76. Po ashtu, e rëndësishme është shtrirja e detyrave të pritura nga ky Mision. Rastet e personave të zhdukur ishin të shumtë, nga aspekti i provave mjaftë kompleksë dhe që kërkonin resurse intensive. Në këtë kuptim, është e arsyeshme që ky Mision thotë se është dashur të merren vendime dhe se vendimet për prioritetizim ishin të domosdoshme dhe të arsyeshme në këto rrethana.
77. Përkundër këtyre rrethanave, të cilat kanë ndikuar në mundësinë e këtij Misioni për të kryer hetime të plota dhe efektive të gjitha rasteve të zhdukjeve të dhunshme, paneli megjithatë gjen se ky Mision nuk ka bërë mjaft për t'i mbrojtur dhe garantuar të drejtat themelore të ankuesit. Paneli i ka identifikuar një sërë mangësish në veprimet e Misionit të cilat kanë rezultuar apo kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit:
- i. Mos hetimi i plotë dhe i kujdesshëm i këtij rasti dhe
 - ii. Mos përfshirja dhe informimi i mjaftueshëm i familjarëve të zhdukurit.

Hetimi i zhdukjes së familjarit të ankuesit

78. Deri më 15 prill 2014, EULEX-i Kosovë ka pasur kompetencë të papenguar për hetimin e rasteve të këtij lloji (Shih Ligji nr. 03/L-053 për Juridiksionin, Përzgjedhjen dhe Caktimin e Lëndëve Gjyqtarëve dhe Prokurorëve të EULEX-it në Kosovë, neni 3, dhe Ligji nr. 03/L-052 për Prokurorinë Speciale të Republikës së Kosovës). Paneli ka theksuar në vendime të mëparshme se raste të këtij lloji mundën të hetohet – dhe, në të vërtetë, në disa raste, janë – hetuar si krime të luftës apo krime të motivuara etnikisht. Andaj, nga fillimi i mandatit të tij deri në prill 2014 (pra, përfshirë periudhën e pas-lirimit nga akuza, 2007-2014), Misioni në të vërtetë ka qenë kompetent për hetimin apo vazhdimin e hetimit të këtij rasti. Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 85.

79. Më 15 prill 2014, fushëveprimi i kompetencave të prokurorëve të EULEX-it është ngushtuar dhe kufizuar në “rastet në proces e sipër”, pra për rastet që janë hapur nga EULEX-i para asaj kohe (Shih Ligjin nr. 04/L-273 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjeve për mandatin e EULEX-it, neni 3.3). Paneli thekson si në vazhdim në lidhje me periudhën mes prill 2014 dhe qershor 2018: Së pari, vendimi për hapjen apo mos hapjen e një rasti të ri i përkiste prokurorëve të EULEX-it (në bashkëpunim me autoritetet kompetente të vendit) aty ku ekzistonin rrethana të jashtëzakonshme. Andaj, vendimi për të mos hapur apo për të mos rihapur ndonjë hetim të këtij rasti ishte vendim i marrë – në mënyrë shprehimore apo të nënkuptuar – nga prokurorët e EULEX-it. Shih edhe X. dhe 115 të tjerët kundër EULEX-it, lënda nr. 2011-20, Vendimi dhe gjetjet, 22 prill 2015, par. 60-67; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 86.
80. Ai obligim për të hetuar duhet të interpretohet nga aspekti i obligimeve të Misionit për të drejtat e njeriut sipas planit operacional. Duke pasur parasysh se shkelja e të drejtave të viktimave dhe të ankuesit ka qenë e vazhdueshme, i ka takuar Misionit që të sigurojë se ato të drejta të mbrohen në mënyrë efektive dhe se shkelja e tyre të zgjidhet siç duhet.
81. Më tej, Ligji për Juridiksionit në fuqi gjatë asaj periudhe (prill 2014 - qershor 2018) ka përmbajtur një klauzolë në bazë të së cilës Misioni mund të ushtronte kompetencë mbi raste (pra, për ato që nuk kanë qenë “në proces” në maj) kur kanë ekzistuar “rrethana të jashtëzakonshme”. Paneli tani më ka pasur rastin ta interpretojë këtë nocion. Ai e ka interpretuar atë në një mënyrë që i jep efekt përgjegjësisë së përgjithshme të Misionit për garantimin e mbrojtjes efektive të drejtave të njeriut në kontekstin e mandatit të tij ekzekutiv. Andaj, në lëndën *Sadiku-Syla*, Paneli theksoi si në vijim:
- “SHM-ja parashtroi se legjislacioni i ri që ka hyrë në fuqi më 17 maj 2014 “ka zvogëluar në mënyrë të konsiderueshme mundësinë e prokurorëve dhe gjykatësve të EULEX-it që të ushtrjnë funksione ekzekutive në raste të reja” (Përgjigja, faqja 6, duke iu referuar Ligjit Omnibus që ka ndryshuar Ligjin për juridiksionin). Paneli vëren, megjithatë, se neni 7(A) përcakton “Autoritetin e prokurorëve të EULEX-it në rrethana të jashtëzakonshme”: “Në rrethana të jashtëzakonshme një lënda duhet t’i caktohet një prokurori të EULEX-it me një vendim të përbashkët të kryeprokurorit të shtetit dhe autoritetit kompetent të EULEX-iy Kosovë”. SHM-ja nuk ka shpjeguar se përse kjo dispozitë nuk do të ishte bazë ligjore adekuate mbi të cilën duhet të veprojnë prokurorët e EULEX-it, në veçanti në një rast si rasti në fjalë, ku autoritetet vendore nuk duket se janë duke kryer hetime. Paneli do t’i ftohte palët të adresojnë këtë çështje nëse ata dëshirojnë të bëjnë parashtresa shtesë në lidhje me meritat e këtij rasti”.
- Shih *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 29 shtator 2015, par. 62. Shih edhe, *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, 30 shtator 2015, par. 90; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 19 tetor 2016, par. 23 e tutje; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 88.
82. Ndryshe, nga regjistri i rasteve që paraqiten para Panelit – përshirë rastin aktual – duket se EULEX-i në shumë raste nuk i ka trajtuar këto lloje të rasteve si prioritetet hetimore apo, së paku, të përkushtojë kohë dhe burime të nevojshme për zhvillimin e hetimeve efektive për ato raste. Shih, p.sh., *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, par. 34- 39; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 to 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, par. 72-76; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32 Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 43- 47, dhe 59-65; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi dhe

gjetjet, 19 tetor 2016, par.47; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11deri 2014-17, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016, par. 58, 60, 62-65, 81-82; dhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 89.

83. Gjithashtu, ndërsa Misioni ka të drejtë të theksojë se përmasat e detyrës në fjalë dhe burimet e tij të kufizuara kërkonin vendime për caktimin e përparësive, Paneli nuk mund të pajtohet që kjo përbën shpjegim të vlefshëm për mosveprimin e Misionit në këtë rast. Së pari, nuk ka asnjë indikacion në regjistrin e këtij rasti se ndonjë kërkesë është bërë nga Misioni për të marrë burime shtesë për të mundësuar hetimin e këtij rasti (ose rasteve të këtij lloji).
84. Së dyti, në masën që prioritetizimi bazohet në atë nëse dosjet ishin të klasifikuara si 'krime lufte' ose 'persona të zhdukur', një kriter i tillë nuk siguron asnjë bazë të arsyeshme për një vendim të tillë: një rast i krimit të luftës mund të përfshinë akte të zhdukjes me forcë ashtu si një rast i personave të zhdukur mund të përfshinë kryerjen e krimeve të luftës. Për më tepër, ky kualifikim nuk bazohet në "meritën" e rasteve individuale dhe në informatat në dispozicion. Ai nuk ishte i bazuar as në, siç do duhej të ishte, peshën e shkeljes së të drejtave të përfshira. Përkundrazi, ai u bazua në një lidhje teorike me konfliktin e armatosur, një kriter jo direkt i rëndësishëm për mbrojtjen efektive të drejtave të njeriut. Aktet e zhdukjes me forcë përbëjnë shkelje të së drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut. Por ato gjithashtu mund të përbëjnë shkelje të së drejtës ndërkombëtare humanitare (shiko Rregulloren 98, Studimin e të Drejtës Zakonore të ICRC) dhe krimet kundër njerëzimit (shih, p.sh., Statuti i ICC, neni 7 (1) (i)). Si i tillë, prioritetizimi i 'krimeve të luftës' mbi rastet e 'personave të zhdukur' nuk është vetëm normativisht i diskutueshëm, por gjithashtu nuk arrin të jap shpjegim të arsyeshëm për dështimin e Misionit për të hetuar rastet e zhdukjes me forcë, qofshin si raste të 'krimeve të luftës'.
85. Së treti, ky klasifikim i rasteve – 'dosje të krimeve të luftës' kundrejt 'dosje të personave të zhdukur' - ishte trashëgimi e veprimtarive të UNMIK-ut, të cilat Misioni kishte arsye të mira për të ditur se - siç duket nga parashtrësit e saj - nuk ishte plotësisht i bazuar. Prandaj, ai duhet të kishte bërë vlerësimin e vet të dosjeve të rasteve dhe të bënte një vlerësim individual për secilën prej tyre, duke mos u bazuar në kategori gjenerike dhe jo plotësisht relevante të rasteve. Prandaj, Misioni duhet të kishte bërë vlerësim dhe hetim të individualizuar e jo t'i bazonte vendimet e tij për të hetuar në bazë të informatave që mund të kenë qenë tashmë në një dosje të UNMIK-ut.
86. Mungesa e dukshme e përqendrimit të qartë të prokurorisë në raste të këtij lloji, të cilat përfshijnë shkelje të rënda të së drejtës për jetë, dhe mungesa e një politike të qartë për trajtimin e rasteve të tilla si prioritet hetimor, mund të ketë ndikuar negativisht në aftësinë e Misionit për t'u përqëndruar në raste të këtij lloji.
87. Më tej, Paneli thekson se janë bërë pak apo edhe aspak përpjekje për rastet e këtij lloji dhe, në veçanti, për këtë rast, për të komunikuar me institucione dhe organizata të tjera (si KNKK, ICTY/TNPJ; OJQ-të; autoritetet shtetërore) të cilat kanë mundur të kenë informata rreth këtyre rasteve apo ekspertizë relevante për t'i ndihmuar përpjekjeve

hetimore të Misionit. Në veçanti, Misioni e ka pranuar se nuk ka kërkuar që të komunikojë me UNMIK-un në lidhje me këtë rast.

88. Para se të vendoste për të mos e hetuar ndonjë rast të kësaj natyre serioziteti, Misioni është dashur t'i shterrin të gjitha rrugët e arsyeshme të informimit, përfshirë përmes kontaktimit të familjarëve të personit të zhdukur dhe organizatat përkatëse për të siguruar nëse ata posedonin ndonjë informatë për këtë rast.
89. Përveç kësaj, Misioni është dashur të sigurojë që organet e ndjekjes t'i kishin në posedimin e tyre të gjitha informatat përkatëse para se ai ta merrte këtë vendim. Në këtë drejtim, Paneli e vlerëson të pakënaqshëm sqarimin e Misionit për atë se pse një raport *ante-mortem* i UNMIK-ut i vitit 2008 nuk ishte transferuar nga Njësia e EULEX-it për hetimin e krimeve të luftës tek PSRK-ja (shih, *supra*, par. 43). Kjo informatë është dashur të arrinte tek PSRK-ja dhe të përbënte pjesë faktike të rrethanave mbi të cilat do të vendosej për ta çuar këtë rast përpara apo jo.
90. Në bazë të kësaj që u tha më lartë, paneli gjen se Misioni nuk i ka përmbushur përgjegjësitë e veta hetimore drejt ankuesit dhe kështu ka kontribuar në shkeljen e të drejtave themelore të tij.
91. Në fund, Paneli thekson se mundësia e Misionit për hetimin e rasteve të këtij lloji është zvogëluar më tej me vendimin e shteteve të BE-së në vitin 2014 për *heqjen* e kapacitetit të inteligjencës dhe të hulumtimeve. Kur një mision i sundimit të ligjit themelohet me përgjegjësi për hetimin e rasteve penale të ndërlikuara, siç ka qenë ky rast, është përgjegjësi e shteteve dhe e organeve kompetente të BE-së për të siguruar që Misioni të pajiset me të gjitha burimet e nevojshme për përmbushjen e detyrave të veta në mënyrë efektive dhe në një mënyrë konsistente me obligimet për të drejtat e njeriut.

Informimi i familjarëve të zhdukurve

92. Për shkak të ndikimit të akteve të zhdukjeve me forcë të familjarët e të zhdukurve, është thelbësisht e rëndësishme që ata duhet të jenë të përfshirë në hetimin e rasteve të tilla në masën më të madhe që është e mundur. *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 66.
93. Autoriteteve hetimore iu kërkohet që, si çështje e së drejtës për të drejtat e njeriut, t'i informojnë viktimat e këtyre shkeljeve në lidhje me procesin e hetimeve të tyre. Në fakt, kjo kërkon që ato t'i balancojnë të drejtat dhe interesat e viktimave për të qenë të informuar rreth progresit të hetimeve me shkallën e nevojshme të konfidencialitetit që hetimet në mënyrë legjitime mund të kërkojnë. Duke iu nënshtruar konsiderimeve të konfidencialitetit dhe të sigurisë, viktimat kanë të drejtë që të jenë mjaftueshëm të përfshira në procesin e hetimeve dhe të jenë të informuara rreth tij. Ndonëse përmbajtja e saktë së asaj që duhet t'i jepet atyre është vështirë të përcaktohet në një përmbledhje, informatat e që iu jepen atyre që më së drejtpërdrejt janë të prekur nga hetimet duhet të jenë të atilla që ua bëjnë të mundur të jenë të përmbushur se çështja është duke u shqyrtuar siç duhet dhe se janë duke u bërë të gjitha përpjekjet relevante dhe të arsyeshme për gjetjen e fatit të familjarëve të tyre dhe për identifikimin e përgjegjësve të atyre akteve. Shih, në përgjithësi, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 66; *Desanka dhe Zoran Stanisić kundër EULEX-it*, 2012-22, 11 nëntor 2015, par. 66; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, 11 nëntor 2015, par. 60-61, 72-73; PSHDNj, Shënim i praktikës gjyqësore për detyrën për hetimin e

pretendimeve të shkeljeve të drejtave, fq. 28-30; Shih edhe *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 21689/93, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 6 prill 2004, par. 311-314, *Isayeva kundër Rusisë*, Aplikacioni nr. 57950/00, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 24 shkurt 2005 par. 211-214; *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 7 korrik 2011, par. 167.

94. Ky obligim për t'i informuar viktimat rreth përpjekjeve hetimore është në veçanti i rëndësishëm në rastet që përfshijnë akte të zhdukjes me forcë, meqë familjarët që kanë mbijetuar mund të mos kenë burime të tjera të informimit rreth fatit të afërmve të tyre dhe ata do të vazhdojnë të jetojnë me shpresën se fati i të afërmve të tyre një ditë do të zbardhet. Si rezultat, familjarët e viktimave të zhdukura vuajnë emocionalisht nga mungesa e informatave rreth fatit të më të dashurve të tyre. Shih *Zufe Miladinović kundër EULEX*, 2017-02, 19 qershor 2019, par. 87; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 78. Kjo kërkesë është element i nevojshëm i mbrojtjes së të drejtave të viktimave gjatë hetimit të rasteve të tilla. Shih, p.sh., *H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 77; *Desanka dhe Zoran Stanisić kundër EULEX*, 2012-22, 11 nëntor 2015, par. 66, duke iu referuar *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, 11 nëntor 2015, par. 60-61, 72-74; *Zufe Miladinović kundër EULEX*, 2017-02, 19 qershor 2019, par. 86; Shih edhe *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 21689/93, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 6 prill 2004, par. 311-314, *Isayeva kundër Rusisë*, Aplikacioni nr. 57950/00, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 24 shkurt 2005 par. 211-214; *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 7 korrik 2011, par. 167. Dhe autoritetet kompetente nuk do të lejohen lehtë që të mos e përfillim apo ta injorojnë atë. Shih *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 67.
95. Në këtë kontekst është relevante edhe e drejta e viktimës për të vërtetën, e cila buron nga kategoritë e tjera të pranura të drejtave të njeriut. Duke e theksuar të drejtën e viktimave për të vërtetën në këtë kontekst, *Komenti i përgjithshëm* i grupit punues për zhdukjet me forcë thekson si në vijim në lidhje me këtë çështje:

"Neni 13 i Deklaratës njeh obligimin e shtetit për të hetuar rastet e zhdukjeve me forcë. Paragrafi 4 i nenit 13 specifikon se "gjetjet nga një hetim i tillë do të vihen në dispozicion sipas kërkesës për të gjithë personat e interesuar, përveç nëse veprimi i tillë do të rrezikonte hetimin penal që është në proces." Duke pasur parasysh zhvillimet që kanë ndodhur që nga viti 1992, Grupi punues gjykon se kufizimi në pjesën e fundit të këtij paragrafi duhet të interpretohet ngushtë. Në të vërtetë, të afërmit e viktimave duhet të lidhen ngushtë me hetimin për rastin e zhdukjes me forcë. Refuzimi për të dhënë informacion është kufizim i së drejtës për të vërtetën. Një kufizim i tillë duhet të jetë rreptësisht proporcional me qëllimin e vetëm të ligjshëm: për shmangien e rrezikimit të hetimit penal në proces. Refuzimi për të dhënë ndonjë informacion, ose për të mos komunikuar fare me të afërmit, me fjalë refuzimi absolut, është shkelje e së drejtës për të vërtetën. Dhënia e informatave të përgjithshme për çështjet procedurale, siç është fakti se çështja i është dhënë një gjykatësi për shqyrtim, është e pamjaftueshme dhe duhet të konsiderohet shkelje e së drejtës për të vërtetën. Shteti ka obligim që ta informojë çdo person të interesuar rreth hapave konkretë të ndërmarrë për zbardhjen e fatin të personit dhe vendndodhjen e tij. Këto informata duhet të përfshijnë hapat e ndërmarrë në bazë të provave të ofruara nga të afërmit ose dëshmitarët e tjerë. Ndërsa nevojat e hetimit penal mund të arsyetojnë kufizimin e transmetimit të informatave të caktuara, legjislacioni i vendit duhet të përcaktojë mundësinë për ta shqyrtuar një refuzim të tillë për t'i dhënë informata të gjithë personave të interesuar. Ky shqyrtim duhet të jetë në dispozicion në kohën e refuzimit fillestar

për dhënie të informatave, dhe pastaj në mënyrë të rregullt për të siguruar që arsyetja e nevojës që është ngritur nga autoriteti publik për refuzimin e komunikimit, të vazhdojë të jetë e pranishme.”

Shih *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën rreth zhdukjeve me forcë*, raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme (2010), dokumenti A/HRC/16/48, para 3; *Zufe Miladinović kundër EULEX-it*, 2017-02, 19 qershor 2019, par. 87; dhe, po ashtu, I. *Rasti i Rio Negro Massacres kundër Guatemalës* (GJNADNJ) (Aktgjykimi i datës 4.09.2012, kundërshtimi preliminar, meritat, riparimi dhe kostot), par. 265. Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 78.

96. Sa i përket rastit aktual, Misioni ka pranuar se nuk janë bërë përpjekje për të komunikuar me ankuesin apo familjarët e të zhdukurit. Atyre familjarëve nuk i është përcjellë asnjë informatë që Misioni ka pasur në posedim për këtë rast.
97. Misioni nuk ka dhënë shpjegime për mos informimin e ankuesit (apo të ndonjë familjari tjetër të viktimës parësore) rreth këtij rasti. Megjithatë Misioni pranon pamjaftueshmërinë e përpjekjeve të tij komunikuese dhe faktin se ai ka mundur dhe është dashur të bënte më shumë për të informuar publikun për mandatin e tij dhe kufizimet (shih, *supra* 45).
98. Mos kontaktimi dhe mos informimi i ankuesit nga ana e Misionit sa i përket vendimit të tij për të mos e hetuar këtë rast dhe dështimi i tij për kontaktimin me ta dhe informimin e tyre për këtë rast ka kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit deri në atë masë sa që ka rritur gjendjen e pasigurisë në të cilën ai ka qenë gjatë periudhës përkatëse.

Mandati i ri i reduktuar i Misionit, që nga qershori 2018

99. Mandati i ri i Misionit, i cili ka hyrë në fuqi në qershor 2018, ka reduktuar në masë të konsiderueshme mundësinë e Misionit për hetimin e rasteve penale, përfshirë rastin aktual. Roli i tij i ri i monitorimit nuk ia mundëson që të kërkojë fillimin e ndonjë hetimi, e as nuk i jep autoritet për të vendosur rreth procesit të hetimeve. *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019 par. 98.
100. Paneli konsideron se ndryshimi i natyrës së mandatit të Misionit nuk e liron Misionin nga obligimi i tij për rregullimin sa është e mundur të ndikimeve të shkeljeve për të cilat përcaktohet se është përgjegjës. Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 99; dhe Vendimi i Këshillit (CFSP) 2018/856 i datës 8 qershor 2018.
101. Mbi këtë bazë, Paneli do të rekomandojë që Misioni më tej të ndërmarrë hapa aktivë për të kërkuar nga autoritetet kompetente të vendit se çfarë masash, nëse ekziston ndonjë, janë duke u marrë për të hetuar këtë rast dhe për të raportuar tek autoritetet kompetente në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet e vendit nuk janë duke i përmbushur obligimet e tyre në atë aspekt. Për shkak të dështimit për mbrojtjen e të drejtave të ankuesit, Misioni tani duhet të ndërmarrë hapa për të kërkuar rregullimin e këtyre shkeljeve.

Pasojat mbi të drejtat e ankuesit

102. Neni 2 i Konventës mbron një prej të drejtave më themelore të njeriut, përkatësisht, të drejtën për jetë. Ajo e drejtë mbrohet me një varg instrumentesh për të drejtat e njeriut dhe ajo përbënë element thelbësor dhe bazik të mbrojtjes minimale të drejtave të njeriut detyruar çdo individ. Ajo njihet vetëm pak përjashtime, dhe të kufizuara. Shih, në përgjithësi, *Komenti i përgjithshëm nr. 36 (2018) për nenin 6 të Marrëveshjes ndërkombëtare për të drejtat civile dhe politike, për të drejtën për jetë*, CCPR/C/GC/36, 30 tetor 2018 (https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf) (më tej në tekst, "*Komenti i përgjithshëm 36*"); *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 106.
103. Më e rëndësishmja për qëllimet e tanishme, kjo e drejtë paraqet obligim procedural në anën e shtetit ose autoritetit kompetent për të hetuar aty ku ata e dinë ose duhet të kishin ditur për privimet potencialisht të paligjshme të jetës, për të hetuar dhe, kur është e përshtatshme, për të ndjekur penalisht raste të tilla, përfshirë pretendimet për përdorim të tepërt të forcës me pasoja vdekjeprurëse. Shih, në përgjithësi, *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 107; Shih edhe *Nydia Erika Bautista de Arellana kundër Kolumbisë*, komunikimi nr. 563/1993, Qëndrimet e komitetit për të drejtat e njeriut, 27 tetor 1995 par. 8.6; *McCann dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aktgjykimi i GJEDNJ i datës 27 shtator 1995, seria A nr. 324, par. 161; *Assenov dhe të tjerët kundër Bullgarisë*, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 28 tetor 1998, Raportet për gjykimet dhe vendimet 1998-VIII, par. 102; *Nachova dhe të tjerët kundër Bullgarisë*, Aplikacioni nr. 43577/98 dhe 43579/98, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i datës 6 korrik 2005, par. 110; *Hugh Jordan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikacioni nr. 24746/94, Aktgjykimi i GJEDNJ 4 maj 2001, par. 105; *Komenti i përgjithshëm 36*, par. 27; Këshilli për të drejtat e njeriut, vërejtjet përmbyllëse: Kirgistan (2014), par. 13.
104. Hetimet dhe ndjekjet penale të privimeve potencialisht të paligjshme nga jeta duhet të ndërmerren në pajtueshmëri me standardet ndërkombëtare relevante, përfshirë *Protokollin e Minesotës për hetimin e vdekjeve potencialisht të paligjshme* (2016), dhe duhet të kenë për qëllim të sigurojnë sjelljen e përgjegjësve para drejtësisë, promovimin e llogaridhënies dhe parandalimin e mos ndëshkueshmërisë, mënjanimin e shmangies nga drejtësia dhe nxjerrjen e mësimave të nevojshme për revidimin e praktikave dhe politikave me qëllim të shmangies së përsëritjes së shkeljeve. Shih, në përgjithësi, *Komenti i përgjithshëm 36*, par. 27 dhe referencat e cituara; dhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 108.
105. Për këtë rast relevant është edhe neni 3 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, me të cilin përcaktohet se askush nuk i nënshtrohet torturës apo trajtimit apo ndëshkimit çnjerëzor apo poshtërues. Një ndalesë dhe garanci e ngjashme përcaktohet edhe në shumë instrumente të tjera për të drejtat e njeriut, përfshirë në nenin 7 të Marrëveshjes ndërkombëtare për të drejtat civile dhe politike dhe nenin 2 të Konventës kundër torturës

dhe trajtimit apo ndëshkimit tjetër mizor, çnjerëzor apo poshtërues. Kjo prapë është e drejtë themelore e një rëndësie enorme e cila duhet të mbrohet në çdo kohë dhe rrethanë.

106. Në jurisprudencën e Panelit dhe në praktikën e organeve të tjera për të drejtat e njeriut është pranuar se trauma emocionale që shkaktohet tek familjarët e ndonjë të zhdukuri nga mungesa e informatave rreth fatit të afërmit të tyre mund të arrijë pragun e peshës që kërkohet për këtë garanci. Shih, p.sh., *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 to 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019. Shih edhe *Deklaratën për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukjet me forcë*, paragrafi preambular i 5-të (ku theksohet se zhdukjet me forcë shkaktojnë “ankth dhe pikëllim”) dhe neni 1(2) ku përcaktohet se “çdo akt i zhdukjes me forcë (...) përbënë shkelje të rregullave të së drejtës ndërkombëtare që garanton, (...) të drejtën për të mos iu nënshtruar torturës apo trajtimit apo ndëshkimit tjetër mizor, çnjerëzor apo poshtërues”; dhe *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë*, Raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010. Dokumenti A/HRC/16/48, par. 4.
107. Po ashtu, me rëndësi këtu janë të drejtat e garantuara, *mes tjerash*, nga Neni 3 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Thelbi i shkeljes së Nenit 3 të Konventës në lidhje me ndonjë pjesëtar të familjes është i lidhur me “reagimet dhe qëndrimet” e autoriteteve, e jo fakti që është zhdukur një familjar. Për ta përcaktuar shkeljen e Nenit 3 të Konventës në lidhje me pjesëtarin e familjes së personit të zhdukur, ekzistojnë faktorë që dhimbjes së palës ankuese i japin një dimension dhe karakter të veçantë nga shqetësimet emocionale të cilat mund të konsiderohen se i janë shkaktuar në mënyrë të pashmangshme ndaj familjarëve të ndonjë viktime të shkeljes së rëndë të drejtave të njeriut. Këta faktorë përfshijnë “afrinë e lidhjes familjare, në këtë kontekst një peshë e caktuar do t’i jepet lidhjes prind-fëmijë, rrethanat e veçanta të kësaj lidhjeje, masës deri në të cilën pjesëtari i familjes ishte dëshmitar i ngjarjes në fjalë, përfshirjes së pjesëtarit të familjes në përpjekjet për të siguruar informata lidhur me personin e zhdukur dhe mënyrës në të cilën autoritetet i janë përgjigjur këtyre kërkesave”. Shih *Çakıcı kundër Turqisë*, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 8 korrik 1999, Raportet e Aktgjykimeve dhe Vendimeve të vitit 1999-IV, par. 98.
108. Në pikëpamjen e Panelit, dështimi i Misionit për a) informimin e të afërmeve rreth veprimeve të Misionit në lidhje me këtë rast dhe b) përdorimin e të gjitha mjeteve hetimore në dispozicion për t’u përpjekur për ta zgjidhur këtë rast, të gjitha kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit nga neni 2 i Konventës për hetimin e këtij rasti në mënyrë të plotë dhe me kujdes nga ana e Misionit.
109. Këto dështime dhe lëshime fajësuese po ashtu kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit nga neni 3 i Konventës dhe kanë kontribuar në traumën emocionale dhe psikologjike të shkaktuar nga mosdija se çka i ka ndodhur vëllait të tij. Ajo traumë është e rëndë, e gjatë dhe e vazhdueshme.

110. Shkelja e të drejtave themelore të ankuesit nuk është, natyrisht, pasojë ekskluzive e veprimit të Misionit, por Paneli nuk është kompetent që të bëjë përcaktime rreth përgjegjësisë së UNMIK-ut në atë drejtim. Sido që të jetë, dështimi i UNMIK-ut, sado i rëndëm nuk do ta arsyetonte atë të Misionit. Andaj, gjetjet e bëra këtu kufizohen në aktet dhe dështimet e Misionit që i kanë kontribuar shkeljes së të drejtave të ankuesit dhe atë vëllait të tij, duke i pasur parasysh sfidat e cekura më lartë me të cilat është përballur Misioni atë kohë.
111. Në aspektin e gjetjeve të paraqitura më lartë për nenet 2 dhe 3 të Konventës, Paneli nuk është i mendimit se ka nevojë që të konstatojë gjetje edhe për nenet 8 dhe 13 të Konventës. Paneli thekson, megjithatë, se ndonëse interesi (interesat) e mbrojtura nga çdo dispozitë kanë ngjashmëri të pjesëshme, ato nuk janë identike. Paneli thekson, më tej, se veprimi që i atribuohet Misionit duket "*prima facie*" të ketë prekur negativisht të drejtat e ankuesit për jetë familjare dhe të drejtën e tij për zgjidhje efektive. Paneli nuk do të bëjë gjetje definitive për këto të drejta meqë gjetjet e tij për nenet 2 dhe 3 përmbledhin ato që ai i konsideron tipare thelbësore të shkeljeve që i atribuohen Misionit.
112. Në bazë të asaj që u tha më lartë, Paneli ka përcaktuar se Misioni i ka shkelur të drejtat e ankuesit nga neni 2 (dega procedurale) dhe neni 3 i Konventës.

PËR KËTO ARSYE, PANELI NJEZËRI

GJEN se Misioni i ka shkelur të drejtat e ankuesit të garantuara me nenin 2 (dega procedurale) dhe me nenin 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut;

NË BAZË TË KËSAJ, PANELI NUK E KONSIDERON TË NEVOJSHME të bëjë përcaktime rreth shkeljeve të mundshme të neneve 8 dhe 13 të Konventës nga ana e Misionit;

THEKSON se, në bazë të dhënave që Paneli i posedon, shkelja e të drejtës së ankuesit mund të jetë në vazhdim e sipër, andaj,

REKOMANDON si në vijim:

- i. Duke marrë parasysh peshën e shkeljeve nën shqyrtim, Paneli i bën ftesë Shefit të Misionit që me kujdes ta shqyrtojë mundësinë dhe nevojën që Misioni të pranohet shkeljen e të drejtave të ankuesit nga ana e Misionit;
- ii. Paneli i bën ftesë Misionit që të sigurojë se dosja e këtij rasti dhe ky vendim t'i dërgohen autoriteteve kompetente të vendit;
- iii. Paneli rekomandon që ky rast duhet të jetë subjekt i monitorimit nga Misioni;
- iv. Paneli rekomandon se, siç ka bërë për rastin 2017-02, Misioni duhet të shqyrtojë dhënien e rekomandimeve tek autoritetet në lidhje me proceset hetimore të mundshme në të ardhmen të cilat do të mund të ndihmonin për zgjidhjen e këtij rasti; në atë kontekst, Paneli rekomandon që Misioni duhet të theksojë para autoriteteve rëndësinë e të drejtave të viktimave për të vërtetën, faktin se shkelja është në vazhdim e sipër, dhe të bëjë me dije se mirëpret informata rreth zhvillimet e përgjithshme të hetimeve;
- v. Paneli rekomandon se Misioni duket të raportojë tek autoritetet kompetente në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet e vendit nuk janë duke i përmbushur obligimet e veta në atë aspekt;

- vi. Misioni duhet të ndërmerr hapa aktivë për të kërkuar nga autoritetet se çfarë hapa, nëse ka, janë duke u ndërmarrë për hetimin e këtij rasti dhe për të raportuar tek autoritetet kompetente të Bashkimit Evropian në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet nuk janë duke i përmbushur obligimet e veta në atë aspekt;
- vii. Paneli rekomandon që ky vendim duhet t'i jepet organeve përkatëse të Misionit; dhe
- viii. Paneli po ashtu rekomandon që Shefi i Misionit duhet të sigurojë se aktivitetet monitoruese të Misionit duhet të zhvillohen në konsistencë me obligimet e Misionit për të drejtat e njeriut dhe se Misioni të sigurojë se kjo pjesë e mandatit të tij i kontribuon mbrojtjes efektive dhe avancimit të atyre të drejtave.

PËRVEÇ KËSAJ, duke i pasur parasysh parashtresat e Misionit të datës 6 dhjetor 2019 ku Misioni ka cekur se jo të gjitha rastet kanë mundur të hetohen dhe se është dashur të merreshin vendime për prioritetizim, **PANELI KËRKON NGA MISIONI QË T'I OFROJ INFORMATAT SI NË VIJIM:**

- i. Sa raste të zhdukjeve me forcë i ka marrë Misioni nga UNMIK-u?
- ii. Sa prej tyre janë hetuar nga Misioni gjatë mandatit të tij?
- iii. Sa prej tyre kanë rezultuar me procedim penal?
- iv. Sa raste 'të krimeve të luftës' ja marrë Misioni nga UNMIK-u?
- v. Sa prej tyre janë hetuar nga Misioni gjatë mandatit të tij?
- vi. Sa prej tyre kanë rezultuar me procedim penal?
- vii. Cilët faktorë janë marrë parasysh me rastin e marrjes së vendimeve për caktimin e rasteve me prioritet? Kush i ka marrë ato vendime? A është dokumentuar kjo në ndonjë mënyrë? Nëse po, ju lutemi që të na siguronit dëshmi të dokumentuara.

PANELI ME RESPEKT KËRKON NGA MISIONI që të raportojë pas zbatimit të këtyre rekomandimeve dhe të përgjigjet në pyetjet e Panelit sa më parë që është e mundur për Misionin, por jo pas datës 15 prill 2020.

Për Panelin:

Guénaél METTRAUX
Presiding Member

Anna BEDNAREK
Member



Anna AUTIO
Member